

Nr 45

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående Svenska institutets organisation och uppgifter, m. m.; given Stockholms slott den 27 februari 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande ministern för utrikes ärendena hemställt.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ombildning av den nuvarande ideella föreningen Svenska institutet till en statlig stiftelse. Den nuvarande finansieringsmetoden med dels statliga, dels privata medel upphör och det ekonomiska ansvaret övertas sålunda helt av staten. Institutet föreslås i princip behålla sitt nuvarande verksamhetsområde.

Institutet bör mot ersättning kunna utföra uppdrag som avser projekt inom institutets verksamhetsområde.

Institutets samhällskontakt säkras genom styrelsen, som utses av Kungl. Maj:t, och referensgrupper för olika sakområden. Rådsinstitutionen bibehålls ej. Kostnaderna för institutets verksamhet, inklusive personal- och övriga omkostnader, under budgetåret 1970/71 beräknas till 6 547 000 kr.

Propositionen innehåller även förslag om anvisande av medel för budgetåret 1970/71 för övriga ändamål som faller under tredje huvudtitelns littera D. Information om Sverige i utlandet.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 27 februari 1970.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, LÖFBERG, LIDBOM.

Ministern för utrikes ärendena anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *Svenska institutets organisation och uppgifter, m. m.* och anför:

I prop. 1970: 1 (bil. 5 s. 48) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Information om Sverige i utlandet för budgetåret 1970/71 beräkna ett reservationsanslag av 12,6 milj. kr. Beredningen av denna fråga är nu avslutad.

I. Inledning

Den 29 juni 1966 tillkallades fyra sakkunniga¹ med uppdrag att utreda Svenska institutet som organ för utlandsinformation och kulturutbyte. Utredningen avgav den 19 oktober 1967 betänkandet Svenska institutet — Principbetänkande om utlandsinformation och internationellt utbyte (SOU 1967: 56). Betänkandet avser ej Svenska institutets interna organisation och inte heller lämplig mottagarapparat för de multilaterala stipendiaterna. Utredningen har ansett sig böra behandla dessa frågor först sedan principbetänkandet varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Svenska institutet, styrelsen för internationell utveckling (SIDA), statskontoret, Svenska unescorådet, kollegiet för Sverige-information i utlandet (SIU), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Nordiska rådets svenska delegation, Nordiska kulturkommissionens svenska avdelning, Musikaliska akademien, Ingeniörsvetenskapsakademien (IVA), Kulturfonden för Sverige och Finland, Svenska filminstitutet, Föreningen Norden, Svenska slöjdföreningen, Sveriges författarförening, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska

¹ Landshövdingen Gunnar Helén, ordförande, riksdagsmännen Stig Alemyr och Kaj Björk samt ambassadören Sven Dahlman; direktiv se 1967 års riksdagsberättelse s. 110.

turisttrafikförbundet, Sveriges Radio, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Landsorganisationen (LO), Svenska journalistförbundet (SJF), Svenska bankföreningen, Svenska översättarförbundet, Sveriges ungdomsorganisationers landsråd, Fria litterära yrkesutövares centralorganisation (FLYCO), Konstnärernas riksförbund (KRO) och Kooperativa förbundet.

Vidare har yttranden inkommit från sändebuden i Helsingfors, Köpenhamn, London, New Delhi, Oslo, Paris och Washington, t. f. chargé d'affaires i Moskva och generalkonsulerna i Berlin och New York, varjämte särskilda skrivelser ingetts av Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS) och Stockholms handelskammare.

Inom utrikesdepartementet har i december 1969 upprättats en promemoria med förslag rörande Svenska institutets organisation och uppgifter. Över promemorian har yttranden avgetts av Svenska institutet, statskontoret och riksrevisionsverket.

I det följande redovisas det huvudsakliga innehållet i utredningens principbetänkande. I fråga om flera av utredningens förslag fordras inte beslut av riksdagen. För överblickens och sammanhangets skull redovisas dock kortfattat även vissa av dessa förslag.

Förutom frågan om Svenska institutets organisation och uppgifter kommer också att behandlas frågan om medelsanvisning för budgetåret 1970/71 för övriga ändamål som faller under tredje huvudtitelns littera D. Information om Sverige i utlandet.

II. Svenska institutet

1. Bakgrund och nuvarande ordning

Informationsorganen

Förutom Svenska institutet finns en rad myndigheter, institutioner och organisationer som sprider information om Sverige eller bedriver erfarenhets- och kulturutbyte.

Det av statliga myndigheter dirigerade informationsflödet till utlandet sker främst genom den svenska *utrikesrepresentationen* och genom *utrikesdepartementets* informationsbyrå och pressbyrå. I utlandet sköts verksamheten dels av särskilt utsänd specialpersonal, dels — och framför allt — av den ordinarie personalen inom utrikesförvaltningen. Den för press- och informationsärenden speciellt utsända personalen utgörs av tre pressråd, elva pressattachéer eller biträdande pressattachéer, två kulturattachéer samt personalen vid informationskontoret i New York.

Den centrala samordningsinstansen för utlandsinformationen är *kollegiet för Sverige-information i utlandet*, som inrättades på förslag av upplysningsberedningen i dess betänkande den 22 september 1965 (prop. 1966: 1 bil. 5 s. 67, SU 3, rskr 3).

Bland andra organ som bedriver informationsverksamhet i utlandet kan nämnas främst de som har representanter i kollegiet, nämligen — förutom utrikes- och handelsdepartementen samt Svenska institutet — *Sveriges allmänna exportförening*, *Svenska turisttrafikförbundet* och *Sveriges Radio*. Inom Exportföreningens ram arbetar *Svensk-internationella pressbyrån*, vars uppgift är att förse framför allt utländsk dags- och fackpress med nyhetsmaterial om Sverige.

Åtskilliga andra statliga myndigheter samt statsunderstödda eller privata instanser förmedlar envar inom sitt särskilda ämnesområde kunskap om Sverige till utlandet. Förutom utrikes- och handelsdepartementen är även *andra statsdepartement* inkopplade på denna verksamhet. *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* bedriver genom sitt biståndsarbete informationsverksamhet, som stundom berör Svenska institutets arbetsområde. På de vetenskapliga och kulturella områdena bedrivs informations- och utbytesarbete av en rad institutioner såsom universitet, högskolor, museer, bibliotek, arkiv, akademier, författarorganisationer osv. Här kan bl. a. nämnas *Ingenjörsvetenskapsakademien* och *Vetenskapsakademien*, den till nationalmuseum knutna *Nämnden för utställningar av nutida svensk konst i utlandet (NUNSKU)*, *Svenska filminstitutet* samt *Institutet för rikskonserter*.

När det gäller svensk arbetsmarknad och socialpolitik och näraliggande ämnesområden bedriver såväl statliga myndigheter som organisationer av olika slag en mångsidig informationsverksamhet, t. ex. *social- och arbetsmarknadsstyrelserna*, *arbetsmarknadens organisationer* och *Kooperativa förbundet*.

Svenska institutets tillkomst, uppgifter och nuvarande organisation m. m.

Svenska institutet bildades i januari 1945 och den 12 januari 1945 stadfäste Kungl. Maj:t institutets stadgar.

Institutet är i formellt hänseende en ideell förening, vars medlemmar utgörs av ett antal företag och organisationer. Den i stadgarna inskrivna möjligheten för enskilda att bli medlemmar har aldrig utnyttjats.

Institutets uppgift är att genom upplysningsarbete, kulturutbyte och på annat sätt verka för Sveriges kulturella, sociala och ekonomiska förbindelser med utlandet. Institutets angelägenheter handhas av ett råd, en styrelse samt av rådet tillsatta utskott och nämnder. Rådet består av 100 ledamöter, varav hälften utses av institutets medlemmar och hälften förordnas av Kungl. Maj:t. Ledamöterna väljs för en tid av sex år. De betalande medlemmarna kan välja — och väljer i stor utsträckning — rådsledamöter utanför sin egen krets. Kungl. Maj:t skall förordna företrädare för "det svenska samhällslivets olika grenar". Rådet väljer vissa ledamöter av styrelsen samt medlemmarna av ekonomiutskott och nämnder. Rådet behandlar vidare styrelsens årsberättelse och revisionsberättelsen, fastställer balansräkning samt behandlar frågan om beviljande av ansvarsfrihet för sty-

relsen. Slutligen behandlar rådet ärenden som styrelsen underställer rådet.

Styrelsen består av lägst elva och högst femton personer, varav rådet väljer minst sju och högst elva ledamöter. Tre styrelseledamöter förordnas av Kungl. Maj:t. Verkställande direktören är självskriven ledamot. Styrelsen har hand om institutets skötsel, gör upp och fastställer budget, tillsätter direktör och vissa andra högre befattningshavare samt förvaltar institutets medel.

Av rådet utsedda nämnder finns för publikations-, film-, utställnings-, studiebesöks-, stipendie- och lektoratsverksamhet.

Slutligen har institutet två utlandskontor, ett i London och ett i Paris. Antalet anställda vid huvudkontoret i Stockholm är f. n. (1 januari 1970) 55, varav 50 på fasta tjänster. Vid utlandskontoren finns sammanlagt 8 fasta tjänster.

Finansieringen av Svenska institutet

Institutets verksamhet finansieras dels genom statsanslag, dels genom bidrag från föreningens medlemmar, dvs. organisationer, bolag och andra företag, dels genom övriga intäkter. Under budgetåret 1968/69 förfogade institutet över sammanlagt 6 920 000 kr. Från anslaget Information om Sverige i utlandet under tredje huvudtiteln erhöll institutet sålunda ett allmänt bidrag på 3 812 000 kr. och från anslaget Kulturellt utbyte med utlandet under åttonde huvudtiteln ett bidrag på 730 400 kr. för stipendie- och lektoratsverksamhet samt allmänt kulturutbyte. Dessutom erhöll institutet bl. a. medel från kollegiet för Sverige-information i utlandet samt i viss utsträckning även från utrikesdepartementets informationsbyrå.

I medlemsavgifter inflöt under budgetåret 1968/69 750 000 kr.

Medlemsavgifterna, som från början spelade en stor roll för institutets ekonomi, har genom att de sammanlagda intäkterna av dessa avgifter hållit sig relativt konstanta efter hand förlorat sin centrala betydelse. Sålunda har medlemsbidragen, som vid 1960-talets början ännu svarade för omkring en tredjedel av institutets totala intäkter, under de senaste fem åren sjunkit till i genomsnitt drygt 11 %. Ansvaret för finansieringen av institutets löpande verksamhet har sålunda under senare år i allt större utsträckning kommit att ligga på staten.

Svenska institutets verksamhet

Institutets verksamhet avser dels produktion och distribution av dokumentationsmaterial, avsett för utlandet, dels produktion av tjänster, huvudsakligen genom att skapa personkontakter mellan Sverige och utlandet. Under andra hälften av 1960-talet var den genomsnittliga fördelningen av tillgängliga resurser (exklusive administrationskostnader för utlandskontoren) på dessa verksamhetsgrenar följande: publikations- och biblioteksverksamhet 28 %, filmverksamhet 17 %, utställningsverksamhet

15,5 %, studiebesöksservice 5,5 %, stöd till undervisningen i svenska språket i utlandet 9 %, stipendieverksamhet 12 % samt allmänt kulturutbyte 13 %.

Institutets *produktion och distribution av dokumentationsmaterial* — trycksaker, film, utställningar — har från början utvecklats för att komplettera och förbättra kvaliteten på den för utlandet avsedda dokumentationen om svenskt samhälle och kultur. De media som främst kommer till användning är trycksaker, film och utställningar. Huvuddelen av de närmare 7 milj. trycksaker, fördelade på drygt 600 titlar (inklusive reviderade upplagor) och sammanlagt 22 språk, som producerats av institutet under de senaste fem åren, har distribuerats som svar på frågor om Sverige. Under samma period har närmare 10 milj. människor i skolor, klubbar och föreningar och ett flerfaldigt större antal TV-tittare sett filmer som institutet producerat eller förmedlat (ca 100 olika titlar). Institutet har producerat och förmedlat över 100 utställningar och än fler mindre kollektioner av föremål, grafik, affischer etc. under den senaste femårsperioden. Utställningsverksamheten beträffande nutida svensk konst i utlandet sköts numera inte av Svenska institutet utan av Nämnden för utställningar av nutida svensk konst i utlandet (NUNSKU).

Studiebesöksservicen innebär kontakttagande och programläggning för utländska fackmän och specialister, som till större delen kommer till Sverige på egen bekostnad. Antalet av institutet inbjudna besökare utgör en mycket liten del av de ca 8 000 besök som f. n. registreras per år. De främsta intresseområdena är f. n. socialpolitik, näringsliv, stadsplanering och utbildning.

Institutet räknar med att f. n. ca 3 500 personer vid 112 undervisningsorter utanför Norden bedriver *studier i svenska* vid universitet, språkinstitut eller folkbildningsorgan. Institutets insats för denna verksamhet består främst i stöd åt lärarna i form av referens- och undervisningsmaterial. F. n. får 57 lärare på olika sätt stöd från institutet, speciellt de universitetslektorer som på rekommendation av institutet tillsätts vid utländska universitet. För att möjliggöra rekrytering av kompetenta lärarkrafter lämnar institutet i flera fall ett visst lönetillskott.

Stipendieverksamheten utgör en del av Sveriges medverkan i det internationella utbytet av yngre forskare och akademiker inom vitt skilda ämnesområden. F. n. mottas i Sverige ett sjuttiotal stipendiater per år från ca 25 länder medan drygt 100 svenska stipendiater genom detta utbyte kan finansiera sina utlandsstudier. Stipendieutbytet regleras i föreskrifter som utfärdas av Kungl. Maj:t.

Den av institutet organiserade *allmänna kulturutbytesverksamheten* avser att i utlandet sprida kännedom om svensk litteratur, teater, musik, konst m. m. bl. a. genom teater- och musikgästspel, översättningar av svensk skönlitteratur, artiklar om Sverige i utländska tidskrifter av gästande kri-

tiker och fackmän, vetenskapliga arbeten om svenskt samhälle och svensk kultur samt genom kontakter mellan svenska och utländska institutioner. Ett utbyte av gästföreläsare förekommer också med några europeiska länder.

2. Utredningen

Utredningen redovisar såsom grundval för sina slutsatser en principiell analys av skillnaderna mellan å ena sidan *i n t r e s s e b e t o n a d i n f o r m a t i o n* och å den andra ett från nationella, kommersiella eller allmäninformativa intressen frikopplat deltagande i det internationella erfarenhets- och kulturutbytet.

Den intressebetonade informationen definieras som den verksamhet, som bedrivs i det medvetna syftet att främja svenska intressen eller, annorlunda uttryckt, den verksamhet som avser att påverka utlandets uppfattning om Sverige i positiv riktning medan enligt utredningen erfarenhetsutbyte, i varje fall i princip, inte motiveras med sådana syften. Kulturutbyte kan sägas vara en del av detta erfarenhetsutbyte.

Beträffande frågan huruvida *g e m e n s a m a d m i n i s t r a t i o n* av den intressebetonade informationen och erfarenhets- och kulturutbytet kan anses ändamålsenligt och principiellt riktigt, framhåller utredningen att skäl som i olika sammanhang framförts för tanken att splittra institutet inte kan frånkännas viss relevans. Dock säger sig utredningen trots detta ha kommit till slutsatsen att, i varje fall *f. n.*, övervägande skäl talar för ett bibehållande av den nuvarande organisatoriska strukturen. Avgörande för ställningstagandet har framför allt varit att varje delning av institutets apparat måste medföra svårigheter av administrativ och organisatorisk art. Att organisatoriskt splittra institutet skulle inte bara medföra svår lösbara kompetensfrågor och fördyra administrationen. Det skulle också vara svår- förenligt med samordningssträvandena på detta område.

Vad beträffar *f ö r h å l l a n d e t* mellan institutet och kollegiet för Sverige-information i utlandet behandlar utredningen bl. a. frågan om hur ansvaret för planering och programmering skall fördelas mellan dessa båda instanser. Enligt utredningen bör kollegiet som den centrala statliga samordningsinstansen bära ansvaret för den intressestyrda och målinriktade informationen. Denna verksamhet finansieras till övervägande del av staten.

Utredningen vill placera ansvaret för planering och programmering av den intressebetonade verksamheten hos kollegiet och framhåller att detta för institutet måste medföra en beredvillighet att anpassa den del av materialproduktionen, som huvudsakligen kan väntas komma till användning i denna intressebetonade information, till den planering och länderinriktning som kollegiet fastställer. Vid val av media, ämnesområden och språkversio-

ner för sådan produktion bör alltså en fortlöpande anpassning ske till de handlingsmönster och den programmering som beslutas av kollegiet. Enligt utredningen bör huvudansvaret för utbytesverksamheten ligga hos institutet. När det gäller den allmäninformativa verksamheten, har institutet till uppgift att inom ramen för de av kollegiet för Sverige-information i utlandet fastlagda riktlinjerna svara för en allsidig presentation av Sverige i utlandet.

Utredningens förslag bygger på förutsättningen att den nuvarande samordningsmekanismen behålls i oförändrad form. För den händelse samordningsfrågorna skulle tas upp till förnyad prövning pekar utredningen på att dess förslag om fördelning av samordningsansvar och om handläggning av löpande ärenden lätt skulle kunna inpassas i den organisationsskiss som år 1965 föreslogs i upplysningsberedningens betänkande Reorganisation av utlandsinformationen. Då dessa frågor inte omfattas av utredningens direktiv har utredningen inte framlagt några konkreta förslag. Utredningen vill emellertid förorda att hithörande frågor ägnas fortsatt uppmärksamhet.

Beträffande frågan om huvudmannaskap och finansiering framhåller utredningen att dess förslag om fördelning av ansvaret för planeringen innebär en minskning av institutets kompetens. Därav följer dock inte att institutets styrelse bör slopas och ledningen av institutet överflyttas till något annat organ.

Principen att låta styrelsen utses av två instanser — Kungl. Maj:t och institutets råd — är enligt utredningen ett av uttrycken för den ursprungliga tanken om samfinansiering och delat huvudmannaskap. Utredningen har vägt argumenten för och emot oförändrat huvudmannaskap och fortsatta medlemsbidrag och därvid kommit till resultatet att samarbetet mellan stat och medlemmar bör fortsätta. Å andra sidan bör enligt utredningen en omprövning av det nuvarande systemet för huvudmannaskap, finansiering och intresserepresentation ske om medlemsbidragen skulle visa en relativt sett alltför starkt sjunkande tendens och detta inte kan tillskrivas tillfälliga faktorer.

Utredningen behandlar vidare frågan om rådets och styrelsens storlek och sammansättning och framhåller att antalet ledamöter i rådet bör minskas till 30, varav hälften utses av Kungl. Maj:t och hälften av medlemmarna. Beträffande styrelsens storlek föreslås en minskning av antalet ledamöter till elva. Fem av ledamöterna, däribland ordföranden, bör förordnas av Kungl. Maj:t och fem väljas av institutets råd, varjämte den av styrelsen tillsatte verkställande direktören bör vara självskrivnen ledamot. Frånsett ordföranden bör styrelseledamöterna utses med beaktande av vissa synpunkter på intresserepresentationen. Normalt bör följande grupper vara företrädare i styrelsen: utrikes- och utbildningsdepartementen, kultursektorn (tre ledamöter), näringslivets företagsida (två) samt de fackliga organisationerna och Kooperationen (vardera en ledamot).

Av ledamöterna förutses Kungl. Maj:t förordna — förutom ordföranden — dels de två departementstjänstemännen, dels två av de tre representanterna för kultursektorn. Varje ledamot — med undantag för ordföranden och verkställande direktören — bör ha en personlig suppleant.

Utredningen behandlar avslutningsvis vissa frågor om institutets verksamhet, nämligen institutets utlandskontor, institutet och det nordiska samarbetet samt institutets information om arbetsmarknads- och socialpolitik.

Utredningen har kommit till uppfattningen att betydande fördelar av praktisk och administrativ natur skulle vara att vinna om utrikesdepartementet övertar institutets utlandskontor vilkas chefer skulle knytas till ambassaderna som kulturattachéer.

Utredningen har också kommit till slutsatsen att ett betydande dubbelarbete skulle uppstå om institutet i större omfattning än som f. n. är fallet skulle engageras i det nordiska erfarenhets- och kulturutbytet. Däremot synes det uppenbart att den klart intressemotiverade och målinriktade verksamhet som kan vara påkallad även i de nordiska länderna inte kan åläggas andra institutioner.

3. Remissyttranden över betänkandet

Beträffande den principiella analys av skillnaden mellan å ena sidan intressebetonad information och å den andra erfarenhets- och kulturutbyte som utredningen redovisar som grundval för sina slutsatser har nästan alla remissinstanser, som yttrat sig i denna fråga betonat att gränsen är mycket flytande och att en direkt skillnad ofta är helt omöjlig att finna. Trots detta har dock åtskilliga remissinstanser accepterat gränsdragningen som grundval för kompetensfördelningen mellan institutet och i första hand kollegiet för Sverige-information. Vissa av de instanser som accepterar utredningens förslag i kompetensfrågan uttrycker dock den meningen att en samlad lösning av utlandsinformationens organisationsfrågor vore önskvärd.

Den inställning till här relaterade frågor som remissinstanserna ger uttryck för i sina yttranden återspeglas i instansernas synpunkter på övriga av utredningen behandlade delfrågor och präglar härigenom yttrandena i deras helhet. De flesta av remissinstanserna uppehåller sig vid frågan om samordningen av utlandsinformationen vilken sålunda gjorts till huvudfråga. Åtskilliga remissinstanser har i sina yttranden betonat angelägenheten av ökade resurser på kulturutbytesområdet.

Trots de svårigheter som föreligger att göra en gränsdragning mellan intressebetonad information och erfarenhets- och kulturutbytet menar *statskontoret* att en principiell skillnad föreligger mellan information och utbyte. Den är märkbar bl.a. i fråga om länder-, media- och personurval. *Sveriges*

Radio anser den väsentliga gränsen gå mellan den långsiktiga och allmänna intressebetonade informationsverksamheten och den mera kortsiktiga klart målinriktade intressebetonade verksamheten.

Beträffande frågan om gemensam administration av information och utbyte samt frågan om förhållandet mellan Svenska institutet och övriga informationsorgan — i första hand kollegiet för Sverige-information i utlandet — ansluter sig i princip *statskontoret*, *Musikøliska akademien*, *Svenska sløjdföreningen*, *Sveriges allmänna exportförening*, *Sveriges grossistförbund*, *Sveriges industriförbund*, *SAF*, *Svenska turisttrafikförbundet*, *SACO*, *KRO*, *sändebudet i Oslo* och *generalkonsuln i Berlin* till utredningens uppfattning att SIU bör få anförtros policy-planering och programmering för Sverige-informationen. För Svenska institutets del skulle detta medföra, att den del av materialproduktionen som huvudsakligen kan väntas komma till användning i den intressebetonade informationen bör anpassas till kollegiets planering och länderinriktning.

Statskontoret anför bl. a. följande

Eftersom kollegiet väsentligen utgörs av representanter för ett antal skilda informationsorgan måste emellertid dess policyskapande i betydande mån återgå på ställningstaganden inom dessa. Ett sådant konstaterande innebär givetvis inte att kollegiets policybeslut genomgående skall förberedas genom remiss till de representerade organen. Däremot torde det vara naturligt att dessas företrädare i kollegiet måste agera utifrån de allmänna principer som deras kommittenter för sin del fastslagit. Med hänsyn härtill torde bl. a. Svenska institutets styrelse komma att indirekt spela en icke oviktig roll även för det policyskapande som ankommer på informationskollegiet. Denna slutsats stöder utredningens uppfattning att en särskild styrelse för Svenska institutet allttjämt — även bortsett från att ett administrativt ledningsorgan erfordras — har en viktig funktion att fylla. Vad nu sagts står även i överensstämmelse med vad *statskontoret* uttalade i sitt yttrande över upplysningsberedningens förslag år 1965.

Kooperativa förbundet, som förordar en ändring enligt utredningens förslag, förordar dessutom att det klart anges att institutets styrelse har policyansvar för all den verksamhet som finansieras med de medel som direkt anvisas till institutet från statsbudgeten eller genom privata bidrag.

Exportföreningen, *Grossistförbundet*, *Industriförbundet* och *SAF* tillstyrker som sagt utredningens förslag och tillägger att i de fall då kultur- och utbytesprojekt har ett ur den s. k. intressebetonade allmäninformationens synpunkter väsentligt intresse och därför bör finansieras med resurser som ställs till den allmänna informationens förfogande, policy-ansvaret bör ligga hos samordningsorganet. Då Svenska institutet bibehålls som självständigt organ betonas att detta ställer stora krav på ett nära samarbete med övriga organ i fråga om den gemensamma uppgiften att informera om Sverige i utlandet.

Följande remissinstanser uttalar sig emot utredningens förslag till kompetensfördelning mellan institutet och kollegiet: *Svenska institutet, SIU, Svenska filminstitutet, Sveriges författarförening, Sveriges Radio, TCO, LO, Svenska bankföreningen, FLYCO, Svenska översättarförbundet, generalkonsuln i New York* samt *Stockholms handelskammare*.

Svenska institutet hävdar, att institutet självt bör bestämma om den verksamhet som bekostas direkt från statsbudgeten. Denna verksamhet bör drivas som ett led i det internationella erfarenhets- och kulturutbytet i medvetande om de långsiktigt gynnsamma bieffekter som detta har för Sveriges anseende och utåtriktade ekonomiska aktiviteter. Svenska institutet är berett deltaga i den samordnade informationsverksamheten och att inom ramen för sina resurser mot ersättning, som innebär full kostnadstäckning, framställa informationsmaterial åt andra organ. Den av utredningen föreslagna policyfördelningen befaras i sig bära fröet till kompetenskonflikter.

Sveriges Radio, som förkastar tanken på att kollegiet skulle tilldelas direktiv rätt gentemot Svenska institutet beträffande produktion som bekostas av institutets egna anslag, föreslår att kollegiet beställer från institutet och betalar med sina icke institutionsbundna medel för det material man träffat överenskommelse om. Härigenom tillgodoses bäst både de mera långsiktiga uppgifter som är institutets och kollegiets behov av samarbete och stöd för målinriktade kampanjer o. d.

LO kan inte godta en sådan ordning som den utredningen eftersträvar enligt vilken en allsidig, från olika intressegrupper sammansatt styrelse för institutet samtidigt fråntas dess nuvarande ansvar för policyskapande i fråga om den intressebetonade informationen, som enligt förslaget helt skall åvila kollegiet, där ordföranden ensam kan fatta beslut och företrädare för arbetsmarknaden, socialpolitiken, fackföreningsrörelsen och andra folkrörelser inte ens har konsultativ status i likhet med industrisidan.

TCO anser att *SIU* bör ha policy-ansvaret för informationsverksamheten. Om utredningsförslaget genomförs minskar institutets styrelses inflytande. Mot bakgrund härav anser *TCO* att institutet och *SIU* bör sammanslås. Om inte detta förslag nu är genomförbart föreslår *TCO* att institutets styrelse tillika blir rådgivande nämnd åt *SIU*.

Enligt *SIU* bör Svenska institutet bibehållas men förvandlas till en teknisk serviceorganisation, gemensam för både informationen och kulturutbytet. Det underställs kollegiet, i vilket organisationens chef skall ingå som medlem. Ett särskilt policyorgan inrättas för kulturutbytet i meningen konstnärligt utbyte. Organet bör vara representativt för konstnärerna själva. Det bör ha egna medel till sitt förfogande.

Svenska filminstitutet anser att Svenska institutet bör vara en stiftelse och renodlat organ för kulturutbyte med utlandet. Övriga delar av institutets nuvarande verksamhet övertas av *SIU* eller utrikesdepartementets informationsbyrå. Eventuellt kan en produktionsenhet för allmänt informa-

tivt material inrättas direkt under SIU. Utredningen synes "ha överdrivit svårigheterna med institutets rena servicefunktioner".

Generalkonsuln i New York är av den uppfattningen att, om institutet skall behållas, dess ställning bör förstärkas eventuellt genom omorganisation till självständigt verk och helst med enbart kulturutbytesuppgifter. Ett bättre alternativ vore emellertid att dela institutet och att inordna det i utrikesdepartementet. Informationsverksamheten omhändertas av informationsbyrån och utbytet av en särskild kulturbyrå. Dessa båda byråer bildar en avdelning i utrikesdepartementet. Frågan om produktionsverksamhet bör då eventuellt ytterligare övervägas.

Tre reservanter i *statskontoret* framför ett förslag, som delvis berör Svenska institutet. Ett sammanhållet organ för utlandsinformation bör inrättas. Detta sker på grundval av en ändamålsgruppering av de statliga medel som anslagits för informationsverksamheten. Om Svenska institutet uppgår i detta organ, bör kulturutbytesfrågorna kunna tas om hand av universitetskanslersämbetet och Svenska unescorådet. Det föreslagna organet skulle i första hand sköta sådana uppgifter som nu ankommer på SIU, Svenska institutet, Sveriges Radios utlandsavdelning och Svensk-internationella pressbyrån.

Frågan om samordningsinstansens ställning, som ligger utanför utredningens uppdrag, har ingående behandlats av ett flertal remissinstanser. Dessa anser liksom utredningen, att frågan bör ägnas fortsatt uppmärksamhet.

Samtliga av det stora antal remissinstanser som uttalat sig i frågan stöder utredningens förslag om fortsatt samfinansiering och delat huvudmannaskap för institutet. Hälften av dessa instanser uttalar sig emellertid för en omorganisation av hela utlandsinformationen, varvid *LO*, *Kooperativa förbundet*, *TCO*, *Svenska slöjdföreningen* och *Svenska journalistförbundet* hävdar att nuvarande finansieringssystem i väntan härpå kan bestå.

Statskontoret erinrar i sitt yttrande om att Svenska institutets finansiering från början avsågs ske genom ungefär lika bidrag från staten och icke-statliga medlemmar. Det material som framläggs i betänkandet utvisar enligt statskontoret att denna avsikt aldrig förverkligats och att staten numera svarar för en alldeles övervägande del av finansieringen. Liksom utredningen finner statskontoret att flera skäl talar för att staten borde helt överta det finansiella ansvaret. Statskontoret kan dock ansluta sig till utredningens uppfattning att samfinansieringen tills vidare bör bibehållas. Därvid fäster statskontoret bl. a. avseende vid det förhållandet att medlemmarna utom genom medlemsavgifterna kan understödja verksamheten på andra ekonomiskt betydelsefulla sätt. Uppenbart är emellertid att en ytterligare, mera påtaglig, minskning av medlemsbidragens relativa andel i institutets ekonomiska underlag måste föranleda en omprövning av systemet.

LO ser ingen större olägenhet i att det nuvarande systemet med samfinansiering bibehålls som utredningen föreslagit intill dess vissa organisatoriska förändringar genomförs om vilka *LO* i sitt yttrande uttryckt önskemål. *LO* anser det angeläget att ett förtroendefullt samarbete bibehålls mellan staten och här aktuella grupper i samhället. Men det synes enligt *LO* ostridigt att detta samarbete inom institutets ram hittills mera varit grundat på medansvar för verksamhetens utformning än på samfinansieringen.

TCO är, om utredningens förslag genomförs, tveksam beträffande fortsatt samfinansiering. En förutsättning för denna synes vara att institutets styrelse blir rådgivande organ åt *SIU*.

Svenska filminstitutet anser att Svenska institutet (som enligt filminstitutet enbart bör ta hand om kulturutbytesfrågor) bör erhålla sina anslag från utbildningsdepartementet. Näringslivets bidrag bör kunna kanaliseras från Svenska institutet till det organ under *SIU* som, enligt filminstitutets förslag, bör få hand om allmäninformativ verksamhet.

Bland remissinstanserna är åsikterna delade beträffande antalet styrelse- och rådsmedlemmar. *Svenska institutet* önskar behålla tretton styrelsemedlemmar och ett råd på 100 personer. *Statskontoret* anser beträffande utredningens förslag om minskning av antalet styrelsemedlemmar i institutets styrelse till elva att en ytterligare minskning kunde vara eftersträfvansvärd, eftersom den kunde väntas leda till att styrelsen fick ökad funktionsduglighet. Med hänsyn till önskemålet att inom styrelsen inrymma representanter för ett flertal skilda intressen kan statskontoret dock godta utredningens förslag. På grundval av erfarenheter från styrelsens fortsatta arbete synes emellertid framgent böra övervägas huruvida inte en ytterligare reduktion av antalet ledamöter är möjlig och lämplig.

Beträffande frågan om olika intressegruppers representation i styrelsen anser *LO* och *TCO* att de fackliga organisationerna bör ha två representanter och *Kooperativa förbundet* vill dessutom att de kooperativa organisationerna tillförsäkras två representanter i styrelsen. Den representant för bildningsrörelserna som utredningen förordar bör enligt *Kooperativa förbundet* lämpligen utses efter förslag av *Folkbildningsförbundet*. *IVA* anser att naturvetenskap och teknik bör representeras. *KLYS* finner att kulturlivet är underrepresenterat i institutets styrelse enligt utredningens förslag och föreslår en representant för vardera ord-, bild-, ton- och scenkonst i policyorganet, vilket detta organ än blir. *Svenska författarförbundet* vill ha någon i styrelsen med litterär sakkunskap och kännedom om författarnas praktiska problem. *Svenska journalistförbundet* önskar en representant med insikter i pressens arbetsförhållanden och *Stockholms handelskammare* anser att näringslivet bör vara företrätt. Enligt *Svenska filminstitutet* däremot bör näringslivet inte vara företrätt i styrelsen för en sådan specialiserad institution för kulturutbyte, som filminstitutet föreslår.

Styrelsen bör utses av Kungl. Maj:t och bl. a. bestå av representanter för "det akademiska livet, folkbildningsrörelserna, bildkonsten, filmen, litteraturen och teatern".

Beträffande Svenska institutets utlandskontor har *statskontoret* liksom övriga remissinstanser, som yttrat sig i denna fråga, tillstyrkt utredningens förslag att utrikesdepartementet övertar Svenska institutets utlandskontor och att kontorscheferna knyts till ambassaderna som kulturattachéer.

Beträffande övriga frågor om Svenska institutets verksamhet kan följande framhållas.

Nordiska rådets svenska delegation, Nordiska kulturkommissionens svenska avdelning och *Föreningen Norden* anser att Svenska institutet inte bör engageras i erfarenhets- och kulturutbyte i Norden i större utsträckning än vad som f. n. är fallet. *Nordiska rådets svenska delegation* betonar vikten av en samordning av nordisk utlandsinformation och föreslår att Svenska institutet direkt åläggs att söka få till stånd samarbete med systerinstitutionerna i de nordiska grannländerna på alla sådana områden där ett samarbete erbjuder rationaliseringsvinster eller andra fördelar.

4. Departementspromemorian

I departementspromemorian föreslås att Svenska institutet ombildas till en statlig stiftelse. Förslaget till ny organisationsform bygger på att institutet i princip behåller sitt nuvarande verksamhetsområde. Det bör ha en roll som ett av de centrala organen inom den statliga och statsunderstödda verksamheten för Sverige-information samt erfarenhets- och kulturutbyte med utlandet. Institutet bör få ett eget ansvar för de medel som ställs till dess disposition.

I departementspromemorian förutsätts inte några samtidiga förändringar i fråga om organisationen av den statliga och statsunderstödda informationsverksamheten i övrigt. 1966 års utredning om Svenska institutet bör inte fortsätta sitt arbete.

Omorganisationen av institutet motiveras i departementspromemorian av flera omständigheter. I promemorian understryks att institutet aldrig fungerat som en ideell förening i vanlig mening, några enskilda personer har aldrig varit medlemmar. En rad för institutets verksamhet centrala beslut måste nu fattas av dess råd som sammanträder endast en gång om året, vilket i vissa avseenden kan försvåra arbetet för institutets styrelse och direktion. Medlemsavgifterna har efter hand förlorat sin centrala betydelse. Mycket talar för att näringslivets värdefulla insatser till stöd för utlandsinformationen skulle kunna kanaliseras i andra former, som bättre än de nuvarande svarar mot önskemålen från såväl bidragsgivare som bidrags-

mottagare, dvs. att bidrag lämnades till speciella projekt. Mot bakgrund av att ansvaret för finansieringen av institutets löpande verksamhet under senare år i allt större utsträckning kommit att ligga på staten bör staten få ett organisatoriskt ansvar som svarar mot det ekonomiska. Detta kan, enligt departementspromemorian, ske om institutet ombildas till en statlig stiftelse.

Institutet bör, enligt departementspromemorian, ledas av en styrelse som högsta organ. I denna bör finnas representanter för svenskt samhällsliv inklusive kulturliv och näringsliv. Styrelsen bör utses av Kungl. Maj:t och institutets ledande tjänsteman, dess direktör, förordnas av styrelsen. Av styrelsen bör avgöras viktigare frågor om institutets verksamhet, organisation och ekonomiska förvaltning.

Av central betydelse för att institutets verksamhet skall bli rätt avvägd är att former skapas för regelbundna kontakter med sådana institutioner och organ som har beröring med institutets verksamhetsområde. Särskilda referensgrupper bör därför tillkomma som bl. a. skall fylla vissa av de nuvarande nämndernas uppgifter. Stadgar för institutet bör fastställas av Kungl. Maj:t. Ärenden om institutet bör liksom f. n. handläggas inom utrikesdepartementet men visst samråd med utbildningsdepartementet förutsätts.

Den föreslagna nya organisationsformen bygger på att styrelse och direktör får ett samlat ekonomiskt ansvar för den verksamhet som bedrivs av institutet. De statliga bidrag som f. n. utgår ur olika anslag bör därför samlas till ett gemensamt bidrag. Detta bör ställas till institutets förfogande enligt en av Kungl. Maj:t, efter förslag av styrelsen, fastställd stat. Staten bör vara så utformad att institutet utöver sin basverksamhet mot ersättning kan ta emot uppdrag av enskilda organisationer och statliga organ. Uppdragen bör avse sådana projekt inom institutets verksamhetsområde som inte kan finansieras inom ramen för anvisat statsbidrag.

En konsekvens av de angivna förslagen, som bl. a. bygger på att nya stadgar beslutas av Kungl. Maj:t är, enligt departementspromemorian, att nuvarande stadgar måste upphävas. En annan följd blir att institutets råd, styrelse och nämnder upphör att fungera vid den tidpunkt då de nya stadgarna träder i kraft. Omorganisationen medför vidare att de rättigheter och skyldigheter som åvilar det nuvarande institutet överförs på det omorganiserade institutet. Rådet föreslås bemyndiga den nuvarande styrelsen att träffa de avtal med staten i fråga om personal och egendom som omorganisationen föranleder.

5. Remissyttranden över departementspromemorian

Svenska institutets råd godtar de i departementspromemorian framförda förslagen och anser att de bör kunna läggas till grund för en omorganisation. Rådet understryker önskvärdheten av att frågan om institutets ställning, särskilt i förhållande till vissa statliga institutioner och organ, löses utan ytterligare uppskov och anser, att en ombildning av institutet i den i promemorian angivna riktningen är ägnad att främja ett effektivt samarbete med andra informationsorgan. Oavsett hur verksamheten kommer att preciseras är det enligt rådet angeläget, att institutet såsom målsättning skall ha att lämna en opartisk, saklig, nyanserad och, såvitt möjligt, rättvisande bild av svenska samhällsförhållanden. För detta syfte är det av vikt, att institutet bibehåller en självständig ställning. Från denna synpunkt framstår den föreslagna stiftelseformen som lämpligare än den alternativa formen ämbetsverk.

Rådet finner ej anledning att erinra mot att det nuvarande finansieringssättet ersätts med en helt statlig finansiering. I vad mån företag och organisationer, som hittills lämnat årliga bidrag till institutets allmänna verksamhet, kan vara beredda att i fortsättningen medverka till finansieringen av speciella projekt måste enligt rådets mening bli beroende av en bedömning av projekten från fall till fall.

För att institutet rätt skall kunna fullgöra sina uppgifter är det enligt rådets mening av vikt, att dess organ på olika nivåer har regelbundna och goda förbindelser med alla de grenar av svenskt samhällsliv, vilkas intressen institutet har att tillgodose. Denna synpunkt kräver beaktande i första hand när det gäller styrelsens sammansättning. Styrelsen — som för att vara arbetsduglig ej bör vara för stor — bör således vara förankrad i olika sektorer av samhället, främst kultur- och näringsliv. Viktiga kontakttagande uppgifter tillkommer också de föreslagna referensgrupperna, vilkas sammansättning bör avvägas med hänsyn härtill.

Beträffande frågan om förändringen av institutets status anser *statskontoret* att departementspromemorian formaliserande av det faktiska förhållandet att Svenska institutet är ett statligt organ, väsentligen finansierat av staten och bara i blygsam utsträckning genom medlemsbidrag från näringslivet, är en förbättring jämfört med nuvarande ordning. Näringslivets insatser i utlandsinformationen kan med fördel kanaliseras som bidrag till speciella projekt.

Enligt statskontorets mening är tiden nu mogen att göra en samlad översyn över den allmänna utlandsinformationens administration och organisation. På underlag av material från tidigare utredningar inom området bör man kunna ange en principlösning som utgångspunkt för översynen. Denna bör då kunna genomföras snabbt och utan omfattande materialinsamling.

Statskontoret anser att översynen bör påbörjas omgående och bedrivs skyndsamt. I avvaktan på resultatet av en sådan översyn bör man inte genomföra partiella administrativa och organisatoriska förändringar på utlandsinformationens område. I avvaktan på översynen anser sig statskontoret inte vara berett tillstyrka förslaget att omorganisera eller ombilda Svenska institutet.

Riksrevisionsverket har inget att erinra mot att institutet ombildas till en statlig stiftelse. Den föreslagna organisatoriska uppbyggnaden innebär att effektivare och mera smidiga former skapas för verksamhetens bedrivande.

Den organisation som föreslås för stiftelsen anser verket vara att föredra jämfört med alternativet att institutet skulle ha organiserats som ett ämbetsverk. Riksrevisionsverket ansluter sig vidare till det i departementspromemorian framlagda förslaget att de statliga bidrag som f. n. utgår ur olika anslag samlas till ett gemensamt bidrag.

6. Svenska institutets anslagsframställning

För budgetåret 1969/70 utgår till Svenska institutet från tredje huvudtiteln ett bidrag med 3 973 000 kr. och från åttonde huvudtiteln ett bidrag med 1 165 400 kr.

Svenska institutets budget för räkenskapsåret 1969/70 har beräknats till sammanlagt 6 611 000 kr. Därav utgör 5,7 milj. kr. statsbidrag i en eller annan form. För budgetåret 1970/71 räknar institutet i sin anslagsframställning med en omslutning på 9 359 000 kr., varav 8 572 000 kr. från statliga inkomstkällor. Ökningen skulle härmed uppgå till 2 748 000 kr. Medlemsbidragen beräknas vidare minska med 125 000 kr. Samtidigt förutsätts bidragen från kollegiet för Sverige-information och utrikesdepartementets informationsbyrå minska med sammanlagt 560 000 kr. genom att räknas in i det allmänna statsbidraget från tredje huvudtiteln. Härigenom skulle en ökning av bidraget erfordras med 1 146 000 kr. under åttonde huvudtiteln för stipendieverksamhet, undervisning i svenska utomlands och för det allmänna kulturutbytet. Ökningen under tredje huvudtiteln skulle därmed uppgå till 2 287 000 kr.

Av den ökning på 2 287 000 kr. som begärs från tredje huvudtiteln avser 1 165 000 kr. medel för produktionsändamål, 149 000 kr. s. k. PR-åtgärder, bibliotek, studiebesök och kurser m. m. samt 400 000 kr. kulturutbyte med särskilda länder. Resterande medel, 573 000 kr., avser ökade personal- och andra administrativa kostnader.

III. Medel för övriga ändamål som faller under tredje huvudtitelns littera D. Information om Sverige i utlandet

I riksstaten för innevarande budgetår är under tredje huvudtiteln uppfört reservationsanslaget D 1. Information om Sverige i utlandet, som är upptaget med ett belopp av 9 615 000 kr. Härav utgör 3 973 000 kr. bidrag till Svenska institutet varom talats i det föregående. För övriga ändamål, bidrag till Svensk-internationella pressbyrån, utländska pressbesök, övrig informationsverksamhet, Svenska informationskontoret i New York, särskilda medel för samordnad informationsverksamhet samt Bernadottemuseet i Pau, utgör de sammanlagda anslagsmedlen 5 642 000 kr. Reservationen från budgetåret 1968/69 uppgår till 163 118 kr.

1. Svensk-internationella pressbyrån (SIP)

Svensk-internationella pressbyråns nyhetsmaterial distribueras f. n. regelbundet på tolv språk — engelska, finska, franska, hindi, holländska, italienska, japanska, persiska, portugisiska, spanska, thailändska och tyska. Statsbidraget under budgetåret 1969/70 uppgår till sammanlagt 578 000 kr., varav 506 000 kr. utgörs av direkt bidrag under tredje huvudtiteln och 72 000 kr. av bidrag från kollegiet för Sverige-information i utlandet. För att täcka ett beräknat underskott på 37 000 kr. förutsätts ett ytterligare fyllnadsbidrag på sistnämnda belopp från kollegiet.

Sveriges allmänna exportförening begär ett direkt statsbidrag till Svensk-internationella pressbyrån för budgetåret 1970/71 på 664 000 kr. — en ökning med 158 000 kr. Samtidigt förutsätts informationskollegiets bidrag minska med (72 000 + 37 000) 109 000 kr. Den föreslagna nettoökningen uppgår således till (158 000 — 109 000) 49 000 kr. Kostnaderna för verksamheten under budgetåret 1970/71 har beräknats till 884 000 kr., en ökning med 62 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Löner och pensioner har räknats upp med 29 000 kr. och övriga omkostnader med 33 000 kr. Bidragen från enskilda och diverse inkomster har beräknats komma att öka med 13 000 kr.

2. Utländska pressbesök

Från denna anslagspost bestrids utrikesdepartementets kostnader för utländska pressbesök i Sverige. Anslagsposten är för innevarande budgetår upptagen till ett belopp av 275 000 kr.

3. Övrig informationsverksamhet

Anslagsposten, som för innevarande budgetår uppgår till 450 000 kr., står till förfogande för s. k. lokala informationsanslag till utlandsmyndigheterna, för inköp av publikationer avsedda för utlandsrepresentationens löpande informationsverksamhet, utställningar, inbjudningar till utländska kulturskribenter, svenska talesmäns resor till utlandet i informationsärenden m. m.

4. Svenska informationskontoret (SIS) i New York

Informationskontoret, som sedan den 1 juli 1966 utgör en del av utrikesförvaltningen, bedriver en omfattande informationsverksamhet i Förenta staterna och Canada. Kontorets budget för 1969/70 slutar på 1 782 000 kr. Därav utgörs 1 387 000 kr. av personalkostnader inklusive lönekostnadspålägg.

5. Särskilda medel för samordnad informationsverksamhet

Av anvisade medel för innevarande budgetår disponeras 2 319 000 kr. av kollegiet för Sverige-information i utlandet och resterande 300 000 kr. av utrikesdepartementet för kulturbyte med särskilda länder.

Kollegiet för Sverige-information i utlandet begär en ökning av anslagsposten med 3 181 000 kr. Samtidigt begärs under tionde huvudtiteln en ökning med 4 155 000 kr. av reservationsanslaget Främjande av utrikeshandeln m. m., anslagsposten Kommersiell information, som uppgår till 5 milj. kr. för innevarande budgetår. De begärda anslagsbeloppen skulle enligt anslagsframställningen sålunda möjliggöra en samordnad informationsverksamhet under budgetåret 1970/71 på en kostnadsnivå av omkring 14,6 milj. kr.

Kollegiet, som i sitt anslagsäskande bl. a. framhåller att intresset utomlands för svenska problemlösningar på samhällslivets område ständigt växer och att svenska exempel regelbundet återkommer i samhällsdebatten över hela världen, begär över tredje huvudtiteln medel dels för verksamhet i vissa länder dels för särskilda projekt. Konkreta planer för verksamheten under budgetåret 1970/71 föreligger på en rad områden. En kollegiefinansierad verksamhet av betydande omfattning på det allmäninformativa och kulturella området planeras sålunda i England, Frankrike, Schweiz, Västtyskland och Förenta staterna. Vidare planeras ett ökat engagemang i distributionen av den engelskspråkiga informationstidskriften Sweden Now. Verksamheten beträffande utvecklingsländerna har för närvarande enligt kollegiet mycket begränsad omfattning, varför ett inbjudningsprogram för forskare, opinionsbildare, representanter för förvaltning, näringsliv etc. från

dessa länder avses bli utarbetat. Enligt kollegiet är vidare en upprustning av det nuvarande beståndet av informationsmaterial erforderligt. Slutligen har, enligt vad kollegiet framhåller, tillkomsten av Sverigehuset skapat förutsättningar för uppbyggandet av en förbättrad mottagningsapparat i Sverige.

6. Bidrag till Bernadottemuseet i Pau

Föreningen Bernadottemuseets vänner har för budgetåret 1970/71 begärt ett oförändrat statsbidrag om 10 000 kr. till museet. Museet har genom de statsbidrag som hittills erhållits kunnat fortsätta och utöka sin informationsverksamhet om Sverige.

IV. Departementschefen

1. Svenska institutet

Svenska institutet är en ideell förening, vars medlemmar utgörs av olika förelag och organisationer. Som beslutande organ finns ett råd om 100 ledamöter och som verkställande organ en styrelse om lägst elva och högst femton ledamöter. Hälften av rådets ledamöter och tre av styrelseledamöterna förordnas av Kungl. Maj:t. Institutets stadgar har fastställts av Kungl. Maj:t. Institutets verksamhet finansieras genom statsbidrag och bidrag från institutets medlemmar m. fl. Statliga bidrag utgår dels via anslaget Information om Sverige i utlandet under tredje huvudtiteln och dels via anslaget Kulturellt utbyte med utlandet under åttonde huvudtiteln. De statliga bidragen har under senare år kommit att spela en allt större roll för institutets verksamhet. Sålunda uppgick statsbidragen under budgetåret 1968/69 till över 5,7 milj. kr., medan de direkta medlemsbidragen endast uppgick till ca 750 000 kr. I andra bidrag erhöll institutet under samma budgetår ca 400 000 kr.

I remissbehandlingen av upplysningsberedningens betänkande (prop. 1966:1 bil. 5 s. 67, SU 3, rskr 3) framkom synpunkter på Svenska institutet som organ för utlandsinformation och kulturutbyte. Det ifrågasattes bl. a. om det nuvarande systemet med gemensam administration för intressebetonad information och kulturutbyte är ändamålsenligt och principiellt riktigt. Mot bakgrund härav och med hänsyn till angelägenheten av att de statliga resurser som satsas på utlandsinformationen tillvaratas på bästa sätt tillkallades år 1966 sakkunniga med uppgift att utreda Svenska institutet som organ för utlandsinformation och kulturutbyte. I direktiven till utredningen förordades bl. a. att den så långt som möjligt skulle precisera och konkretisera institutets arbetsuppgifter och organisatoriska for-

mer. Gränsdragningen mellan olika informationsorgan skulle särskilt beaktas av utredningen.

Utredningen har i ett principbetänkande (SOU 1967:56) föreslagit att institutet skall behålla sin nuvarande organisation och som central instans svara för Sveriges medverkan i det internationella erfarenhets- och kulturutbytet. Verksamheten föreslås få en i huvudsak oförändrad inriktning, dock att den intressestyrda och målinriktade informationen bör ske inom ramen för de riktlinjer som fastställs därom av kollegiet för Sverige-information i utlandet. Den övervägande delen av remissinstanserna har anslutit sig till förslaget att institutet bör bestå med i huvudsak oförändrade uppgifter. Däremot är meningarna delade i fråga om fördelningen av ansvaret mellan institutet och kollegiet.

På grundval bl. a. av vad sålunda förekommit har inom utrikesdepartementet utarbetats en promemoria om institutets organisation och uppgifter. I denna föreslås bl. a. att institutet behåller sitt nuvarande verksamhetsområde men att institutet på grund av statens ökade ekonomiska ansvar ombildas till en statlig stiftelse.

Institutets råd och styrelse har tillstyrkt den föreslagna ändringen av institutets status. Statskontoret anser att en sådan ändring i och för sig är en förbättring jämfört med nuvarande ordning. Statskontoret betonar emellertid att tiden nu är mogen för en samlad översyn av den allmänna utlandsinformationens administration och organisation och är därför inte berett att tillstyrka förslaget.

Förutom Svenska institutet bedriver f. n. ett stort antal statliga och statsunderstödda organ informationsverksamhet om Sverige i utlandet. Den samordnande instansen för den statligt understödda utlandsinformationen är det år 1966 inrättade kollegiet för Sverige-information i utlandet. Under senare år har en livlig debatt förts om formerna för samordning av utlandsinformationen. Chefen för handelsdepartementet har nyligen tillkallat sakkunniga för utredning av frågan om den exportfrämjande verksamheten (1970 års riksdagsberättelse s. 343). Utredningen bör bl. a. överväga om ansvaret för den kommersiella informationen alltjämt skall åvila informationskollegiet eller föras över till ett statligt organ för exportfrämjande verksamhet. Av många skäl synes sålunda en översyn av utlandsinformationen önskvärd. Med anledning härav har frågan upptagits till förnyad prövning inom Kungl. Maj:ts kansli. Jag är däremot inte beredd att av denna anledning ytterligare uppskjuta ett ställningstagande till frågan om Svenska institutets huvudmannaskap.

Enligt min mening har erfarenheten bestyrkt värdet av en från departementsorganisationen fristående enhet för vissa uppgifter inom Sverige-informationen och erfarenhetsutbytet med utlandet. Institutet har sedan länge spelat en viktig roll inom kulturutbytet. Visserligen har flera organ inom kultur- och utbildningsområdena egna resurser för kontakten med

utlandet men institutet kan göra viktiga kompletterande och samordnande insatser. Livliga kontakter med omvärlden är av vital betydelse inte minst för de aktiva kulturarbetarna i vårt land. På många håll i utlandet är man också angelägen om att bygga ut kontakterna med svenskt kulturliv.

Det nuvarande systemet med medlemsbidrag har hos institutets medlemmar skapat en känsla av medansvar för utlandsinformation och utbytesverksamhet. Detta medansvar har på ett värdefullt sätt bidragit till verksamhetens förankring i det svenska samhället. Enligt min uppfattning är det dock från såväl bidragsgivarnas egen som institutets synpunkt mera ändamålsenligt om de enskilda bidragen tillförs utlandsinformationen i andra former, exempelvis som stöd till enskilda projekt, för vilka bidragsgivarna har ett konkret intresse. En sådan ordning leder också till en klarare ansvarsfördelning mellan stat och enskilda i informationsverksamheten.

Staten bör således överta hela det ekonomiska ansvaret för institutet. I anledning härav bör institutet, såsom föreslagits i departementspromemorian, organiseras om. Jag finner den i promemorian föreslagna stiftelseformen vara lämplig och föreslår således, efter samråd med statsrådet Moberg, att institutet fr. o. m. den 1 juli 1970 skall vara organiserat som en stiftelse, lämpligen benämnd *Stiftelsen Svenska institutet*.

Institutet bör i princip behålla sitt nuvarande *verksamhetsområde*. Det bör vidare få ett självständigt ansvar inom ramen för de allmänna riktlinjer som i samband med anslagstilldelningen meddelas av Kungl. Maj:t. Institutet bör delta i samordningsarbetet mellan informationsorganen och genom samverkan med andra organ söka främja ett effektivt utnyttjande av de medel som ställs till förfogande. En representant för institutet bör liksom hittills ingå i kollegiet för Sverige-information i utlandet.

Institutets styrelse bör ha en stark förankring i det svenska samhället. Samtidigt bör styrelsen inte göras större än att den kan arbeta effektivt. Omkring tio ledamöter synes vara lämpligt. Dessa bör utses av Kungl. Maj:t. I styrelsen bör ingå, förutom företrädare för utrikes- och utbildningsdepartementen, företrädare för bl. a. kulturlivet, folkrörelserna, den fackliga rörelsen och näringslivet. Självskriven ledamot bör vara institutets ledande tjänsteman, dess direktör. På styrelsen bör ankomma att avgöra viktigare frågor om institutets verksamhet, organisation och ekonomiska förvaltning.

Med den sammansättning styrelsen sålunda bör ha och med hänsyn till att s. k. referensgrupper bör inrättas, finns det enligt min mening inte något behov av att dessutom bibehålla ett organ liknande det nuvarande *rådet*. De nyssnämnda *referensgrupperna* bör inrättas för att bibehålla och fördjupa kontakterna med samhällsgrupper och organ som har beröring med institutets verksamhet.

Frågan om ett representativt rådgivande organ för den samlade utlandsin-

formationen, som förordats av ett antal remissinstanser, får prövas i samband med den översyn av utlandsinformationen som jag tidigare berört.

Utredningen om Svenska institutet har förutsatt att, sedan statsmakterna tagit ställning till dess principbetänkande, den skall fortsätta sitt arbete med bl. a. institutets inre organisation. Enligt min mening bör denna fråga utredas av institutets styrelse i samråd med statskontoret, varför det inte finns någon anledning att låta institutsutredningen fortsätta sitt arbete.

Frågan om *institutets utlandsrepresentanter* eventuellt bör uppgå i utrikesdepartementets kulturattachéorganisation bör även tas upp vid översynen av utlandsinformationen.

Institutets verksamhet har i huvudsak varit inriktad på utomnordiska länder. Utredningen har ej anfört någon erinran mot denna ordning. Vissa remissinstanser har förordat att alla möjligheter till *nordiskt samarbete* inom utlandsinformationen tillvaratas. Jag ansluter mig till denna uppfattning och förordar att institutet verkar för ett så nära nordiskt samarbete som möjligt. De nordiska samarbetsöverenskommelser inom kulturområdet som träffas bör härvid beaktas.

Avsikten är att stiftelsen, i samband med att den övertar ansvaret för det nuvarande institutets verksamhet, även skall överta *institutets rättigheter och skyldigheter*. Stiftelsen bör sålunda ta på sig ansvaret för fullgörandet av de avtal om kulturutbyte m. m. som finns mellan institutet och olika utländska institutioner samt övriga förpliktelser som åvilar institutet inom ramen för verksamheten. Vidare bör stiftelsen överta institutets tillgångar och skulder enligt institutets bokslut per den 30 juni 1970. Jag räknar med att institutets dåvarande skulder täcks av dess tillgångar.

Om den föreslagna stiftelsen kommer till stånd förutsätts att Kungl. Maj:t medverkar till att all *personal vid institutet* bereds anställning i stiftelsen. Direktörens lön och anställningsvillkor bör fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Det bör däremot ankomma på stiftelsens styrelse att avtala om den övriga personalens arbets- och anställningsvillkor i samråd med statens avtalsverk. Institutet bör åläggas att i sin årliga anslagsframställning redovisa all personal.

Svenska institutet får f. n. *statsbidrag* från flera olika statliga anslag och anslagsposter. Från tredje huvudtitelns anslag Information om Sverige i utlandet utgår det allmänna bidraget till driften, som innevarande budgetår uppgår till 3 973 000 kr. Från det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget Kulturellt utbyte med utlandet utgår ett bidrag till Svenska institutet för stipendieverksamhet, lektoratsverksamhet och övrig undervisning i svenska vid utländska universitet, allmänt kulturutbyte och hyreskostnader för Hotel de Marle om sammanlagt 1 165 400 kr. Härtill kommer medel från kollegiet för Sverige-information i utlandet samt i viss utsträckning även från utrikesdepartementets informationsbyrå.

En följd av förslaget om att ändra institutets organisation till en statlig stiftelse är att denna bör få ett samlat ekonomiskt ansvar för de medel som statsmakterna ställer till förfogande. Jag förordar därför, efter samråd med statsrådet Moberg, att bidrag till institutet anvisas samlat under ett nytt reservationsanslag, benämnt Svenska institutet. Medlen bör ställas till institutets förfogande enligt av Kungl. Maj:t, på förslag av styrelsen, fastställd stat. Staten bör utformas så att den ger en överblick över medlens fördelning på institutets olika verksamhetsgrenar. Med hänsyn till anslaget föreslagna karaktär av reservationsanslag, som inte medger överskridanden, blir det nödvändigt att planera verksamheten så att erforderliga marginaler finns för t. ex. lönehöjningar och uppkommande oförutsedda utgifter. Utöver den verksamhet som kan bekostas genom det statliga bidraget bör institutet mot ersättning kunna ta emot uppdrag av statliga och enskilda organ i fråga om sådana projekt som ligger inom institutets verksamhetsområde.

Jag beräknar för nästa budgetår anslaget till Svenska institutet till 6 547 000 kr. Av beloppet avser 2 938 000 kr. personalkostnader, 1 198 000 kr. lokal- och övriga administrationskostnader samt 2 411 000 kr. övriga kostnader för institutets verksamhet. I den stat som bör fastställas av Kungl. Maj:t bör nämnda belopp fördelas på de olika verksamhetsgrenarna.

I förhållande till de medel som anvisats till institutet direkt över tredje och åttonde huvudtitlarna för innevarande budgetår innebär detta en ökning med 1 408 600 kr. I ökningen har dock inräknats en överföring till institutet av 124 000 kr. för täckande av vissa kostnader för ett litteraturlager samt inköp genom institutet av informationsmaterial för utlandsmyndigheternas behov, som hittills belastat anslagsposten Övrig informationsverksamhet under tredje huvudtitelns reservationsanslag Information om Sverige i utlandet. Dessutom har inräknats ett belopp på 625 000 kr. som hänförs till sådana ändamål, huvudsakligen materialproduktion, för vilka institutet hittills erhållit medel från kollegiet för Sverige-information i utlandet. Om man frånräknar nämnda överföringar kommer ökningen i realiteten att uppgå till 659 600 kr.

Med hänsyn till den uppdragsverksamhet som institutet torde kunna förvänta bl. a. från kollegiet för Sverige-information i utlandet samt, beträffande kulturutbyte med särskilda länder, från utrikesdepartementet synes institutets totala omslutning under nästkommande budgetår komma att överstiga den beräknade omslutningen under innevarande budgetår, inberäknat de enskilda medlemmarnas bidrag.

Jag förutsätter att den fast anställda personalen vid institutet kommer att beredas *pensionsrätt* enligt statens allmänna tjänstepensionsreglemente mot det att stiftelsen svarar för hela kostnaden för pensioneringen. Den avsedda pensionsregleringen medför behov av vissa ändringar i pensionsreglementet. Denna fråga bör underställas riksdagen i ett senare sammanhang.

2. Övrig information om Sverige i utlandet

	Beräknad ändring 1970/71		
	1969/70	Anslags- framställn.	Dep.chefen
1. Bidrag till Svensk-internationella pressbyrån . .	506 000	+ 158 000	+ 116 000
2. Utländska pressbesök	275 000	—	—
3. Svenska informationskontoret, New York	1 782 000	—	+ 82 000
4. Särskilda medel för samordnad informationsverk- samhet	¹ 2 319 000	+ 3 181 000	+ 278 000
5. Bernadottemuseet i Pau	10 000	—	—
6. Annan informationsverksamhet ³	450 000	—	+ ² 235 000
	¹ 5 342 000		+ 711 000

¹ Härtill kommer medel för kulturutbyte med särskilda länder, 300 000 kr.

² Inklusive medel för kulturutbyte med särskilda länder.

³ Under innevarande budgetår benämnt Övrig informationsverksamhet.

För *Svensk-internationella pressbyrån* har jag gjort en av kostnadsfördyring föranledd uppräknig med 24 000 kr. Härjämte har jag förutsatt att 92 000 kr., som tidigare utgått till pressbyrån som bidrag från kollegiet för Sverige-information i utlandet, anvisas direkt till pressbyrån över här ifrågavarande anslagspost. För bidraget till Svensk-internationella pressbyrån har jag således beräknat ett med 116 000 kr. ökat belopp eller 622 000 kr.

För *utländska pressbesök* beräknar jag ett oförändrat belopp.

För *Svenska informationskontoret (SIS) i New York* beräknar jag 1 864 000 kr., vilket innebär en ökning av anslagsposten med 82 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Särskilda medel för samordnad informationsverksamhet beräknar jag till 2 597 000 kr., vilket innebär en ökning med 278 000 kr. jämfört med innevarande budgetår. De medel som tidigare beräknats under förevarande anslagspost för kulturutbyte med särskilda länder, 300 000 kr., beräknar jag för budgetåret 1970/71 under anslagsposten Annan informationsverksamhet.

Som jag anfört i samband med anslagsberäkningarna för Svenska institutet avlastas kollegiet för Sverige-information i utlandet ett belopp av 625 000 kr. för vissa ändamål, för vilka kollegiemedel hittills utgått till Svenska institutet, genom att detta belopp i fortsättningen föreslås utgå direkt till Svenska institutet över tredje huvudtiteln. Vidare har jag i samband med beräkningarna av avlöningskostnaderna för utrikesdepartementet utgått från att utrikesdepartementet övertar ansvaret för den informationstjänsteman i Tokio som hittills bekostats av kollegiemedel (prop. 1970: 44 s. 8). Därigenom skulle kollegiet avlastas ytterligare ca 230 000 kr. Slutligen har jag vid medelfördelningen beaktat att kollegiets bidrag till

Svensk-internationella pressbyrån (SIP) minskas med 92 000 kr. Detta belopp bör i stället utgå direkt över tredje huvudtiteln till SIP. Under här angivna förutsättningar blir alltså ökningen av de särskilda medlen till kollegiet för Sverige-information i utlandet betydligt större än de 278 000 kr. som siffermässigt angetts och kommer i realiteten att uppgå till (278 000 + 625 000 + ca 230 000 + 92 000) ca 1 225 000 kr.

För *Bernadottemuseet i Pau* har jag beräknat medel för ett oförändrat bidrag på 10 000 kr.

För *annan informationsverksamhet* beräknar jag 685 000 kr. Häri ingår dock 300 000 kr. för kulturutbyte med särskilda länder som hittills beräknats under anslagsposten Särskilda medel för samordnad informationsverksamhet. Frånräknas dessa medel, beträffande vilka någon höjning sålunda inte förordas, innebär beräkningen en siffermässig minskning med 65 000 kr. i förhållande till innevarande års anslagsmedel på 450 000 kr. Genom att 124 000 kr. avlastas förevarande anslagspost och förs över till Svenska institutet, varom jag talat i det föregående, uppgår ökningen dock i realiteten till 59 000 kr.

Sammanlagt bör alltså för Övrig information om Sverige i utlandet beräknas medel om tillsammans (622 000 + 275 000 + 1 864 000 + 2 597 000 + 10 000 + 685 000) 6 053 000 kr. Medlen bör för budgetåret 1970/71 anvisas under ett särskilt reservationsanslag, benämnt Övrig information om Sverige i utlandet.

V. Hemställen

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna den organisation för Svenska institutet som jag förordat, fr. o. m. budgetåret 1970/71,

2. föreskriva att anställnings- och arbetsvillkoren för tjänst som direktör vid institutet skall fastställas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer,

3. för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisa

a) till *Svenska institutet* ett reservationsanslag av 6 547 000 kr.,

b) till *Övrig information om Sverige i utlandet* ett reservationsanslag av 6 053 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Innehållsförteckning

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
I. Inledning	2
II. Svenska institutet	3
1. Bakgrund och nuvarande ordning	3
Informationsorganen	3
Svenska institutets tillkomst, uppgifter och nuvarande organisation m. m.	4
Finansieringen av Svenska institutet	5
Svenska institutets verksamhet	5
2. Utredningen	7
3. Remissyttranden över principbetänkandet	9
4. Departementspromemorian	14
5. Remissyttranden över departementspromemorian	16
6. Svenska institutets anslagsframställning	17
III. Medel för övriga ändamål som faller under tredje huvudtitelns littera D. Information om Sverige i utlandet	18
1. Svensk-internationella pressbyrån (SIP)	18
2. Utländska pressbesök	18
3. Övrig informationsverksamhet	19
4. Svenska informationskontoret (SIS) i New York	19
5. Särskilda medel för samordnad informationsverksamhet	19
6. Bidrag till Bernadottemuseet i Pau	20
IV. Departementschefen	20
1. Svenska institutet	20
2. Övrig information om Sverige i utlandet	25
V. Hemställan	26